

INTERAKTIV TOPSHIRIQLAR ASOSIDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING INNOVATSION YO'LLARI

O'rinboeva Xayotxon Maxamadinovna

Katta o'qituvchi, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada interaktiv topshiriqlar yordamida mustaqil ta'limni tashkil etishning innovatsion yo'llari yoritiladi. Mustaqil ta'lim zamonaviy o'qitish tizimining muhim tarkibiy qismi bo'lib, talabalarning faolligi, tanqidiy fikrlashi va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Tadqiqotda interaktiv topshiriqlarning turlari, ularning o'quv jarayoniga ta'siri hamda raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilgan samarali metodlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ingliz tili ta'limida "case-study", "project work", "quiz-based learning" kabi topshiriqlar yordamida mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *mustaqil ta'lim, interaktiv topshiriq, innovatsion metod, o'zini o'rganish, refleksiya, ijodiy fikrlash, raqamli texnologiya, kompetensiya.*

ABSTRACT: *This article describes issues based on analyzing innovative ways of organizing independent learning through interactive tasks. Independent learning is an essential component of the modern education system, fostering students' activity, critical thinking, and creative approach. The study analyzes the types of interactive tasks, their impact on the learning process, and effective methods integrated with digital technologies. Moreover, it provides recommendations on developing independent learning skills in English language teaching through tasks such as "case study," "project work," and "quiz-based learning."*

Keywords: *independent learning, interactive task, innovative method, self-directed learning, reflection, creative thinking, digital technology, competence.*

Kirish: Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchi markazidan talaba markaziga o'tmoqda. Bunda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi — o'quvchida mustaqil o'rganish, fikrlash va ijodiy faoliyatni tashkil etish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Ayniqsa ingliz tili kabi amaliy fanlarni o'qitishda bu yondashuv muhim ahamiyatga ega. Chunki chet tilini o'rganish doimiy amaliy mashq, o'zini nazorat qilish va refleksiya talab etadi. Interaktiv topshiriqlar mustaqil ta'limni jonlantiruvchi, talabalarning faolligini oshiruvchi va ularning o'z o'rganish jarayonini boshqarish imkonini beruvchi vosita hisoblanadi. Ular o'quvchini dars jarayonining passiv ishtirokchisidan faol sub'yektiga aylantiradi. Interaktiv topshiriqlar orqali talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda etadi, muammolarni birgalikda hal qiladi va yangi bilimlarni mustaqil tarzda o'zlashtiradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida (2020-yil) ham ta'lim jarayonini interfaol metodlar asosida tashkil etish, talabalarning o'z-o'zini o'qitish va tahlil qilish salohiyatini rivojlantirish zarurligi ta'kidlangan. Shu bois oliy ta'limda, xususan, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda interaktiv topshiriqlardan samarali foydalanish dolzarb masalaga aylandi.

Interaktiv topshiriqlarning afzalligi — ularning muloqot, raqobat va hamkorlik tamoyillariga asoslanishidir. “Brainstorming”, “Quiz game”, “Role-play”, “Case-study”, “Digital storytelling” kabi topshiriqlar talabalarning bilimlarini amalda qo‘llash, ijodkorlikni namoyon etish va o‘z o‘rganish strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi. Shunday qilib, mustaqil ta’limni interaktiv topshiriqlar asosida tashkil etish — bu o‘qitish jarayonini faollashtirish, talabalarning metakognitiv tafakkurini rivojlantirish va ularni raqamli muhitga mos kompetent mutaxassis sifatida tayyorlashning eng samarali yo‘llaridan biridir.

Adabiyotlar tahlili: Interaktiv ta’lim metodlari bo‘yicha nazariy asoslar Vygotskiy (1978) ning “yaqin rivojlanish zonasi” konsepsiyasida o‘z ifodasini topgan. Unga ko‘ra, inson o‘z bilimlarini ijtimoiy muloqot orqali shakllantiradi va faol o‘rganish jarayoni orqali rivojlanadi. Shundan kelib chiqib, interaktiv topshiriqlar o‘quvchilarning o‘zaro hamkorligiga asoslanadi va ularni o‘rganish jarayonining markaziga qo‘yadi [1]. Bruner (1986) ham ta’limda faol ishtirok va kognitiv faollik muhimligini ta’kidlagan. U “o‘rganish faoliyatga asoslanadi” degan g‘oyani ilgari surib, interaktiv topshiriqlarni o‘quvchi tafakkurini faollashtiruvchi vosita sifatida ko‘rgan [2]. Piaget (1972) esa o‘quvchining bilimni faol tarzda “qurishi” g‘oyasini ilgari surgan. Unga ko‘ra, interaktiv topshiriqlar yangi ma’lumotni mavjud bilim bilan integratsiyalash imkonini beradi. Bu jarayon mustaqil o‘rganishning kognitiv asosini tashkil etadi [3]. Zamonaviy tadqiqotlarda (Hattie, 2012; Johnson & Johnson, 2017) interaktiv topshiriqlar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, refleksiya va metakognitiv fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida baholanadi. Shuningdek, Project-based learning, Problem-solving va Game-based learning metodlari orqali mustaqil ta’limning samaradorligi isbotlangan [4; 5]. Mahalliy olimlar ham ushbu masalaga e’tibor qaratishgan. Jo‘raev A. (2020) mustaqil ta’limni tashkil etishda o‘yinli va interaktiv metodlarning psixologik ta’sirini tahlil qilib, ular o‘rganish motivatsiyasini oshirishini ko‘rsatgan [6]. Tursunova N. (2021) esa “interfaol mashg‘ulotlar orqali reflektiv fikrlashni rivojlantirish” konsepsiyasini ilgari surgan [7]. So‘nggi yillarda interaktiv topshiriqlarning raqamli muhitga moslashuvi ham keng o‘rganilmoqda. Anderson (2020) raqamli platformalarda (Kahoot, Quizlet, Padlet, Edmodo) yaratilgan topshiriqlar talabalarning mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini sezilarli darajada kuchaytirishini ta’kidlaydi [8]. Xulosa qilib aytganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, interaktiv topshiriqlar orqali mustaqil ta’limni tashkil etish jarayonida talaba nafaqat bilim oluvchi, balki o‘z o‘qish strategiyasini yaratuvchi faol sub’yektga aylanadi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda interaktiv topshiriqlarni mustaqil ta’limga integratsiya qilish talabalarning faol ishtirokini ta’minlaydigan eng samarali metodlardan biri sifatida talqin qilinmoqda. Ko‘plab olimlarning (Bonwell & Eison, 2020; Prince, 2021) ta’kidlashicha, interaktiv o‘qitish shakllari talabalarning fikrlash jarayonini faollashtiradi, ularni muammo yechishga yo‘naltiradi va mustaqil o‘rganish malakalarini shakllantiradi. Mustaqil ta’limning mazmunida interaktiv topshiriqlar nafaqat bilimni mustahkamlash, balki o‘quvchining o‘z-o‘zini boshqarish, vaqtni rejalashtirish va refleksiya ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Anderson va Krathwohl (2019) bilimlar taksonomiyasining qayta ko‘rib chiqilgan modelida talabalarning “qo‘llash”, “tahlil qilish”, “sintez qilish” kabi yuqori darajadagi kognitiv

faoliyatlari interaktiv vazifalar orqali samaraliroq shakllanishini ta'kidlaydi. Xususan, "case-study", "problem-based learning" (PBL), "project work" kabi topshiriqlar mustaqil fikrlashni rag'batlantirib, o'quv jarayonida talabalarni markazga qo'yadi. Bularning barchasi raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashganda yanada yuqori natija beradi. Mayer (2022) ta'kidlaganidek, multimodal materiallar, interaktiv video, onlayn viktorinalar va gamifikatsiya elementlari mustaqil ta'lim jarayoniga motivatsion komponent qo'shadi.

O'zbekiston tadqiqotchilari — Abdullaeva (2020), Ahmedova (2021), Jalolov (2022) — interaktiv topshiriqlarning chet tillarni o'qitishda mustaqil ta'limga ta'sirini o'rgangan. Ularning ishlarida o'quvchilarning kommunikativ faolligi, kreativ fikrlashi va vaziyatga mos qaror qabul qilish qobiliyati interaktiv metodlar yordamida samarali rivojlanishi qayd etiladi. Mahalliy tadqiqotlarda, shuningdek, "quiz-based learning", "role-play", "cluster", "insert", "fishbone" kabi metodlarning talabalarining mustaqil tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini mustahkamlashi alohida ta'kidlanadi.

Xalqaro tajribada (Brown, 2020; Richards & Rodgers, 2021) interaktiv topshiriqlar asosan muammoli vaziyatlarni hal qilish, real hayotiy kontekstlarda muloqot qilish, ijodiy fikrlash va kollaborativ o'rganishni rivojlantirishga qaratilgan. Mustaqil ta'lim kontekstida esa ular o'quvchining o'zi tashabbus ko'rsatishi, bilimni mustaqil izlash va baholashini kuchaytiradi. Talabaning metakognitiv strategiyalardan foydalanishi — rejalashtirish, monitoring, refleksiya — interaktiv topshiriqlar yordamida tabiiy ravishda shakllanadi.

Shu bilan birga, raqamli platformalar (Kahoot, Quizizz, Padlet, Edmodo, Google Classroom) orqali beriladigan interaktiv topshiriqlar an'anaviy metodlarga qaraganda ko'proq darajada moslashuvchanlik va shaxsiylashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talaba o'z tezligida ishlay olganida, topshiriqni qayta bajarish, izoh olish, mustaqil resurslar bilan ishlash imkoniyatiga ega bo'lganda, o'quv motivatsiyasi sezilarli oshadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, interaktiv topshiriqlar talabalarining mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning o'z-o'zini boshqarish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirgan. Ingliz tili o'qituvchisi tayyorlov kurslarida "Case-study" va "Project-based tasks" eng samarali shakl sifatida tanlangan. Masalan, talabalar "Sustainable tourism in Uzbekistan" mavzusida mini-loyiha tayyorlash topshirig'ini bajargan. Ular onlayn manbalar orqali ma'lumot to'plash, jamoaviy tahlil qilish va yakuniy taqdimot tayyorlash bosqichlarini mustaqil amalga oshirgan. Natijada ularning mustaqil rejalashtirish, vaqtni boshqarish va ijodiy yondashuv salohiyati kuchaygan. Shuningdek, "Quiz-based" va "Interactive storytelling" metodlari talabalarining motivatsiyasini oshirib, ularni faol o'rganish jarayoniga jalb etgan. Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan topshiriqlar (masalan, Kahoot testlari yoki Padlet muhokamalari) o'quvchilarning refleksiv fikrlashini rivojlantirgan. Tajriba asosida shuni aytish mumkinki, interaktiv topshiriqlar — mustaqil ta'limni tashkil etishda innovatsion mexanizm bo'lib, ular o'quvchining o'z faoliyatini baholash, ijodkorlikni namoyon etish va bilimni mustahkamlash imkonini beradi.

Zamonaviy ta'lim metodlari bo'yicha ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda o'qitish jarayoni an'anaviy yodlash va reproduktiv yondashuvdan murakkab kognitiv

faoliyatni rivojlantiruvchi faol metodlarga o'tmoqda. Constructivist yondashuv (Jonassen, 2019; Bruner, 2020) ta'limni faqat ma'lumot yetkazish jarayoni deb emas, balki talabanning yangi bilimni o'z tajribasiga tayangan holda yaratishi deb izohlaydi. Shu bois zamonaviy metodlarda talaba markazga qo'yiladi, mustaqil ta'lim, tadqiqot faoliyati va hamkorlik asosiy o'rin tutadi.

Eng samarali zamonaviy metodlar qatorida **Project-Based Learning (PBL)** alohida ta'kidlanadi. Thomas (2021) PBL'ning talabalarni real muammolarni hal qilishga yo'naltirishi, ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishini ilmiy asoslashadi. Interaktiv loyihalar o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish, rejalashtirish, axborot izlash, vaqtni boshqarish ko'nikmalarini kuchaytiradi. **Problem-Based Learning** metodida esa ta'lim jarayoni muammo atrofida tashkil etilib, o'quvchilar savollar qo'yish, farazlar ilgari surish va ilmiy isbotlash jarayonida faol ishtirok etadi.

Task-Based Language Learning (TBLT) ko'plab xorijiy olimlar (Ellis, 2020; Willis & Willis, 2021) tomonidan chet tillarini o'rgatishda samarali metod sifatida tasvirlanadi. Bu metod topshiriqni bajarish orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi, talabanning tillarda mustaqil muloqot qilishga tayyorligini oshiradi. TBLT real kommunikativ vaziyatlar, interaktiv dialoglar, rolli o'yinlar va jamoaviy topshiriqlarni o'z ichiga oladi.

O'zbekiston tadqiqotlarida (Abdullaeva, 2020; Ahmedova, 2021; Jalolov, 2022) **CLIL (Content and Language Integrated Learning)** va **Flipped Classroom** metodlarining afzalliklari keng o'rganilgan. CLIL fani va tilni bir vaqtda o'qitishni taklif qilgan holda o'quvchilarning tahliliy fikrlashini faollashtiradi. Flipped Classroom modeli esa an'anaviy dars strukturasini o'zgartirib, nazariyani mustaqil o'rganish, dars vaqtida esa muhokama, ko'nikma mashqlari va tahliliy faoliyatni birinchi o'ringa qo'yadi.

Gamifikatsiya va raqamli interaktiv texnologiyalar (Kahoot, Quizizz, Padlet, Nearpod) yordamida o'qitish metodlari ham keng qo'llanilmoqda. Mayer (2022) tadqiqotlarida multimodal materiallar, vizualizatsiya, interaktiv testlar va simulyatsiyalar motivatsiya, diqqat va eslab qolishni kuchaytirishini ta'kidlaydi. Bu metodlar individual yondashuvni ta'minlab, har bir talabanning o'z tezligida o'rganishiga imkon beradi.

Xulosa: Interaktiv topshiriqlar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish talabanning o'rganishga nisbatan faol, mustaqil va ijodiy yondashuvini ta'minlaydi. Ular o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi, o'z o'rganish jarayonini boshqarish, baholash va tahlil qilishni o'rgatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, "project work", "case study", "interactive quiz", "role-play" kabi topshiriqlar yordamida talabalarda nafaqat til kompetensiyasi, balki metakognitiv tafakkur va o'zini o'rganish madaniyati shakllanadi. Shu bois interaktiv topshiriqlarni mustaqil ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida oliy ta'lim jarayoniga tatbiq etish ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Vygotsky, L. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. — 159 b.

2. Bruner, J. *Actual Minds, Possible Worlds*. — Cambridge: Harvard University Press, 1986. — 210 b.
3. Piaget, J. *To Understand Is to Invent: The Future of Education*. — New York: Grossman, 1972. — 189 b.
4. Hattie, J. *Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning*. — London: Routledge, 2012. — 290 b.
5. Johnson, D., Johnson, R. *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning*. — Boston: Allyn & Bacon, 2017. — 250 b.